

Marija i Sven

BOŽIDAR PROSENJAK

Bila je nedjelja i došli smo iz crkve. Bio sam u velikoj pobuni. Zvonila mi je u ušima prisprodoma koju je župnik čitao s oltara. »Prvi će biti posljednji, a posljednji prvi!« Nisam se nikako mogao pomiriti s takvim razmišljanjem. »To je naivna priča. Cijela civilizacija pala bi u vođu kad bismo jednako plaćali onoga tko je u vinogradu snosio muku i žegu cijeloga dana i onoga koji je došao raditi samo zadnju uru. Zašto je onda za nadnicu uopće određena cijena? Ne vodi li to u kaos? Kakav poučak trebamo izvući iz toga?« Raspravljao sam u sebi. »Kakva su to nakaradna učenja? Tko to može progutati?«

– Jedan moj prijatelj bio je vlasnik ciglane – ispričao je Sven za stolom dok smo čekali da nam njegova žena posluži jelo. – Imao je jednog radnika koji je cijelo vrijeme potkrađao tvrtku. Kad god je našao priliku, dio cigle odvezao je svojoj kući. Vlasnik je dao provjeriti što taj radnik radi sa ciglom. Javljeno mu je da gradi kuću za sebe i svoju obitelj. »Da ga prijavimo policiji?«, pitali su oni koji su kradljivca potajno pratili. »Ne, ostavite ga na miru! Radnik mora imati kuću. Ali, za prvu ciglu koju otuđi i proda, nakon što dovrši kuću, smjesta ga prijavite!« Što mislite o postupku toga vlasnika? – upitao je Sven.

– Ne vidim razliku, krađa je krađa! – javio se njegov sin Zvonimir. – Taj vlasnik potpomagao je kriminal. Držao je lojtre lopovu i još ga je hrabrio!... U ekonomskoj praksi to se zove siva ekonomija.

Ostao sam bez teksta nad ispravnim tumačenjem Svenovog tinejdžera. Bio sam spreman potpisati svaku njegovu riječ. Mali je bio izravan i bistar. I otkud mu takav rječnik?

– A ja držim da je moj prijatelj postupio ne samo mudro nego i poslovno!

– Ali, tata, kako možeš tako nešto tvrditi? – uzbudio se dječak.

Iako sam se potpuno slagao s dječakom, odlučio sam da se neću miješati u raspravu.

– Ali, sine – nastavio je blagim glasom Sven. – Reci mi kako će radnik dolaziti na posao i raditi vjerno i pošteno ako mu žena i djeca nemaju krov nad glavom? Pa gdje će biti njegove misli? Može li to biti dobar radnik?

– Vlasnik ciglane postupio je na vlastitu štetu, kao loš gospodar! – ostao je pri svome Zvonimir.

Smiješio sam se jer sam čvrsto držao malome stranu. Zanimalo me kako će se Sven izvući iz toga. Navijao sam za sina.

– Reci mi, Zvonimire, jesi li mislio što će s tim radnikom biti po kiši ili po zimi? Kamo će se skloniti? I što ako se razboli? Bolestan radnik ne može doći na posao, a plus toga dolaze još i troškovi liječenja. A ako se, ne daj Bože, razboli još netko iz njegove obitelji, trošak još više raste. Vidiš? Nije li onda jeftinije pomoći takvom radniku da si stvori nužni smještaj?... Meni se čini da je postupak vlasnika ciglane bio ne samo mudar nego i pravedan. Pa taj radnik u konačnici bio je spreman raditi za njega!

– Ali, tata, kamo bi odvelo tvoga prijatelja, poslovnog čovjeka, da su na isti način postupili i svi ostali njegovi radnici? Može bi staviti ključ u bravu.

– Ne! – otac je odmahnuo glavom.

– Kako ne? – pobunio se Zvonimir. – Hajde, reci mi zašto?

– Zato, jer svi nisu radnici u istoj situaciji. Neki su svoje kuće već prije naslijedili, drugi su živjeli s roditeljima, treći su kupili

kuću uz pomoć banke, četvrti su možda svoj problem riješili tako da uzdržavaju neke tuđe nemoćne starce... Do stana ili kuće dolazi se na različite načine.

– Ali ne krađom! Tata, ti zagovaraš krađu!

– Zvonimire, nešto si zaboravio, a to smo danas čuli u Bibliji. Taj čovjek o kojem govorimo bio je radnik od posljednje ure. A vlasnik ciglane je shvatio njegovu tešku situaciju. Bio mu je milostiv i odlučio mu je pomoći.

– Tako da mu je dopustio da krađe. A jedna od deset Božjih zapovijedi glasi: »Ne ukradi!« Što je onda ispravno? – nije popuštao sin.

– A zašto je tvoje oko zlo? – upitao je Sven.

– Moje oko nije zlo, nego pravedno. Ja samo tvrdim da takva logika nije ispravna. Nemoj mi reći da to što ti, tata, zastupaš nije prevara?

– Biblija kaže da nije!

Eh, tu sam ga čeka! Kad vjericima ponestane argumenata, pa ne znaju što bi dalje, onda se pozovu na Bibliju. A Biblija je u sebi toliko kontroverzna da ima sto tumačenja, ali, naravno, samo je vjernici znaju i imaju pravo tumačiti, zaključio sam u sebi. Šteta što mali Zvonimir nije bio dovoljno iskusan za ovu logiku, ali doći će on već i sam do toga! Zaključio sam slavodobitno, siguran da je Sven izgubio ovu bitku.

Marija je pomno slušala Svenove uzaludne napore da urazumi sina.

Kad je na stol stigao ručak, Zvonimiru su zablistale oči. Bilo je to njegovo omiljeno jelo.

Marija je zgrabila i najprije nasula ocu pun tanjur, a zatim djevojčicama tanjur skoro do vrha i Zvonimiru tek jedva pola žlice na dnu.

Dječak je s obje ruke zgrabio tanjur i povikao:

– Mama, pa što je ovo? Ti si se valjda zabunila? Ovo daj mojim sestrama, a ja hoću pun tanjur!

– A ne – rekla je Marija tvrdo. – Dala sam ti kako si tražio.

– Ja sam ovo tražio, što je tebi?

– Nitko ovdje nije bio gluh, svi smo dobro čuli na čemu si inzistirao!

– Ali, mama, kako to misliš? – zbunio se tinejdžer.

– Vidiš, Zvonimire, ti si došao za stol zadnji, i nije pravedno da dobiješ isto kao oni koji su došli prije tebe, ili mi čak pomažu već sat vremena!... Nisam ja tako htjela, nego si ti to tražio. Što se sad buniš? Cijelo vrijeme svome ocu tvrдиš da je to pravda!... Pa, kad je tako, odsad ćeš svaki put kad zakasniš, dobiti ovoliko!...

Gledao sam dječaka kako je ostao otvorenih usta. Odjednom mi se prosvijetlilo kamo je ta žena smjerala. Jednim potezom, i samo jednim jedinim argumentom stvar je privela kraju.

Sad mi je bilo još draže što se nisam miješao u raspravu.

– Zaboravio si, dijete, da tebe hrani očeva ljubav!... Sjeti se toga kad drugi put kreneš raspravljati o Bogu s nekim iskusnijim od sebe!... Tvoj otac i ja nemamo ništa protiv da ti imaš svoje vlastito mišljenje, naprotiv! A niti da ga slobodno izneseš. Ali, onda budi konsekventan i stani iza stava koji zastupaš. Svaka odluka povlači za sobom posljedice! To ti je tvoj otac pokušao reći. Da si bolje slušao, čuo bi ga!... Ali, pošto je tvoj otac pravedan i jako te voli, nagrabi si iz ove zdjele koliko ti treba. Dobro? Jesmo li onda s tim završili?

Poslije ručka Marija se otišla odmarati, a Svenky i ja ostali smo sjediti za stolom. Naravno uz piće.

– Gledam tvoju Mariju! – rekao sam Svenu. – Nije me toliko impresionirala priča sa Zvonimirom, koliko način na koji je stala na tvoju stranu. Gledao sam ove dvije vaše kćeri. Imale su cijelo vrijeme širom raširene oči i dobile su lekciju o dostojanstvu muškarca, supruga i oca... A to je imalo težinu jer je stiglo iz ženskih usta! Ako se ikad oženim, želio bih imati takvu ženu!

– Đenky, Marija i ja jesmo vjernici, trudimo se, ali ne bih želio da nas gledaš idealno! – odgovorio je Sven. – Borba za vlastiti brak zna ponekad biti bolna priča.

Pogledao sam ga u čudu. Što mi je želio reći?

– Ispričat ću ti nešto, ali samo za tvoje uši... Marija to ne zna i ne treba nikada saznati. Uzdajem se u tebe, u redu?

Klimnuo sam glavom, iako zapravo i nisam želio znati. Što ako mi kani povjeriti mušku priču o nekom svom preljubu ili slično? Nisam htio da mi sruši sliku koju sam imao o njemu, o njima. Zavolio sam ih. Teško bi mi bilo izgubiti ono što sam dobio u njihovoj kući. Da ne pretjeram, bili su dobri ljudi, posebno dobri prema meni. Činilo mi se da sam od njih iznova počeo učiti život. Odbijao sam pomisao da bi mi Svenky mogao srušiti savršenu sliku mojih učitelja. Slutio sam da mi je želio povjeriti neku dimenziju svoje ljudske slabosti. Ali, znao sam isto tako da sada više nije bilo puta natrag. Kad bih ga odbio slušati, izgubio bih povjerenje prijatelja. Ovako mi se više nikad ne bi otvorio. Zato sam ga pogledao i čekao.

– Jedne godine došao sam na originalnu ideju za Marijin rođendan. Želio sam učiniti za nju nešto posebno. Nešto lijepo što će je posebno razveseliti. Nešto što će pamtit. Povjerio sam svoj naum našoj djeci i ona su se oduševila... Znaš, prije nego što je rodila prvo dijete i ostala kod kuće, Marija je radila u banci kao službenica. Imala je tamo dobre kolegice. Zato sam pozvao te njezine prijateljice da dođu u našu kuću na malu proslavu, ali tako da Marija ne zna. Da bude iznenađena... Dogovorio sam se s djecom kako joj nećemo dopustiti da ona sama bilo što priprema ili posluhuje. Ja ću biti kuhar, a djeca konobari. Plan je bio uglavljen, a zavjera skovana. Marija je trebala samo sjediti i uživati. Htjeli smo da toga dana bude kraljica.

Iznenadio sam se. Svenova priča krenula je u smjeru koji nisam očekivao. Nikakva muška mrlja nije bila na vidiku i to mi je ulijevalo zadovoljstvo, ali i moja je znatiželja rasla. »Kamo ovo vodi?«, pitao sam se.

– E da si mogao vidjeti lice moje žene kad je ušla u kuću. Najprije smo je djeca i ja nakratko izmamili van, a prijateljice su se ušuljale u sobu i zauzele mjesta. Za-

tim smo ugasili svjetla. Trebao si čuti taj sretni vrisak, tu veliku radost koja je nastala. A kad su se još pojavili mali konobari, onako šećerni, ljupki i nasmijani, s vrlo ozbiljnim i markantnim šefom sale i glavnim kuharom u mojoj osobi, onako u pozadini, iznenađenju nije bilo kraja. Trebao si vidjeti tu ljubav u očima kojima nas je pogledala... Ali i prijateljice su bile zahvaćene posebnim raspoloženjem koje je nastalo. Nije im trebalo puno da se vrate u one ugodne, minule dane njihove rane mladosti. Sjećanja su samo pljuštala. A zatim smijeh, kakav samo može i biti između razdraganih žena koje su zajedno dijelile ugodne i manje ugodne trenutke na poslu. Raspoloženje je raslo iz sata u sat. Večera je prošla u punom sjaju. Djeca su uspješno odradila svoju ulogu i zato sam ih odlučio nagraditi dobrim filmom na videu u njihovoj sobi, naravno, uz slaniče i slastice. A ja sam nastavio dežurati. Dobro sam predosjetio da bi se piće u tako iznimnoj prilici moglo trošiti u malo većim količinama nego što je uobičajeno. Naročito je jedna od tih žena malo češće zavirivala u čašu, ali joj to nije bilo dovoljno nego je čvrsto inzistirala da je prate i ostale. Marija, naravno, iako nenaviknuta na piće, nije mogla odbiti njezino navaljivanje, jer kako bi to bilo da sve one piju, samo slavljenica ne. I tako se našla u škripcu... A iza svake čaše padala je nova dosjetka: »A znaš ono?... A sjećaš se onoga?...« I zatim salve smijeha. Kako stvar baš do kraja ne bi izmaknula kontroli, odlučio sam se za mali *intermezzo*. Diskretno sam se približio do stola i upitao: »Jesu li možda dame sada raspoložene za kavu?« Želio sam ostaviti dojam savršenog poslužitelja i zato sam odlučio izvesti mali trik. One nisu znale da sam kavu skuhao već prije i utočio je u šalice. Htio sam se, naime, samo okrenuti u kuhinji i s poslužavnikom u rukama pojaviti pred njima i tako ih svojom brzinom ostaviti bez daha.... Ali, bez daha sam ostao ja... Taman sam iz bojazni da nešto ne prolijem polako otvarao vrata, kad sam začuo riječi jedne od žena, koja je očigledno računala da je za kuhanje kave potrebno nešto više

vremena: »A znaš li ti, Marijo, kad si ostala cijele noći s onim tipom, a mi smo te poslije pred tvojim mužem pokrivalo!?« Zastao sam. Povukao sam se korak unazad i polako opet zatvorio vrata. Pričekao sam neko vrijeme u kuhinji, a zatim poslužio kavu, kao da ništa nisam čuo... Eto, to sam ti želio reći! – i Sven je duboko uzdahnuo.

Zanimio sam. Gledao sam u Svenkyja bez riječi. Nisam znao što bih rekao.

– Ali, nemoj misliti da to nisam znao i ranije! – dodao je.

– Kako?

– Kad nekoga jako voliš i dugo si s njim, osjetiš svaku promjenu na njemu. Čak i onu najsitniju. Jedne noći Marija me ljubila drukčije nego inače i ja sam znao. Ali, nisam joj to dao do znanja. Nisam je htio dovesti u situaciju da laže ili da se opravdava.

– Kako si mogao? Kako si mogao šutjeti? – uzбудio sam se.

– Svi smo mi samo ljudi, prijatelju moj! I griješimo!

– Ja to ne bih mogao! – odgovorio sam.

– Ni ja – odgovorio je. – Ali ljubav može sve! I Božja ljubav još više, ako joj se predamo... Marija je divna žena, sam si rekao... Bila je tada mlada, puna života... Znaš, Đenky, ženska znatiželja sruši čednost više žena nego muška zavođenja!... Možda je samo htjela biti sigurna da je najbolje upravo ono što je imala kod kuće?... Zašto bi inače poslije ostala toliko dugo sa mnom i bila tako dobra žena i majka? Čekaj da budeš stavljen u iste okolnosti pa onda sudi...! Da sam je tada ostavio, ni jedno od ove djece ne bi bilo rođeno i ja nikad više ne bih našao takvu ženu!... Ali, da je boljelo, jest! I još boli!

»Osjećam se pokraj tebe tako beznačajan!«, htio sam priznati Svenu, ali nisam. Samo sam pognuo glavu.